

10.4.2012

Asia: Saamelaiskäräjien muistio Kilpisjärven yleiskaavan valmistelusta
Viite: Viranomaisneuvottelut Kilpisjärven yleiskaavasta 27.3.2012

Viranomaisneuvottelussa Kilpisjärven yleiskaavasta sovittiin, että kokouksen pöytäkirjan liitteeksi otetaan saamelaiskäräjien muistio koskien yleiskaavan valmistelua.

1. Yleiskaavan valmistelun lähtökohdat

Yleiskaavan valmistelun lähtökohdissa on huomioitava Per-Antti Labban jättämät eriävät mielipiteet Kilpisjärven kehittämissuunnitelmaan (liitteet 1-4). Kaavoituksen lähtökohtana tulee olla Kilpisjärven kehittäminen ensisijaisesti asuinkylänä sekä turvata saamelaiskulttuurin ja saamelaisporonhoidon säilyminen Kilpisjärvellä. Kaavoituksen tulee tapahtua kestävän kehityksen mukaisesti luonnon monimuotoisuutta turvaten. Nyt osallistumis- ja arviointiselostuksessa tuodaan esille lähinnä yritys-elämän tarpeiden huomioiminen Kilpisjärven kaavoituksessa. Kaavassa tulee osoittaa paikka saamen käsityökeskukselle, jota ei otettu Kilpisjärven kehittämissuunnitelmaan saamelaiskäräjien edustajan esityksistä huolimatta.

Yleiskaavan valmistelussa on huomioitava Suomen kansalliset ja kansainväliset velvoitteet saamelaisia kohtaan. Suomen perustuslain nojalla saamelaisilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (974/1995, § 17). Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen artikla 27 takaa saamelaisille oikeuden nauttia omasta kulttuuristaan ja kielestään (SopS 7-8/1976). YK:n Ihmisoikeuskomitea vastaa KP-sopimuksen artiklan 27 tulkinnasta. Komitea on kiinnittänyt Suomen valtion huomiota tapauksessa Ilmari Länsman et al. vastaan Suomen valtio, 1992, muun ohella siihen, että saamelaisyhteisön tulee pysyä elinvoimaisena myös tulevaisuuteen nähden. Tämä tarkoittaa Kilpisjärven yleiskaavoituksessa sitä, että Kilpisjärven alueella saamelaisten harjoittama poronhoito tulee säilyä myös jatkossa taloudellisesti ja kulttuurisesti kannattavana. Komitea on myös todennut, että pääväestön taloudelliset ja muut edut eivät saa vaikeuttaa saamelaisten elämäntavan säilymistä ja kehittymistä. Jos Kilpisjärvi 2020-hankkeen ehdotukset toteutuvat sellaisenaan, saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytykset heikkenevät olennaisesti ja saamelaisen poronhoidon harjoittaminen Kilpisjärven alueella käy mahdottomaksi.

Suomen ratifioiman biodiversiteettisopimuksen (bd-sopimus) (SopS 78/1994) artikla 8(j) velvoittaa valtioita kunnioittamaan ja turvaamaan alkuperäiskansojen biologiseen monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa, innovaatioita ja käytänteitä. Sopimuksen artikla 10(c) velvoittaa sopimusosapuolia kunnioittamaan perinteisiä kulttuurisia luonnonkäytön tapoja, jotka soveltuvat biologisen monimuotoisuuden suojelemiseen.

Biodiversiteettisopimuksen viides osapuolikokous hyväksyi vapaaehtoiset Akwé:Kon ohjeet, joita tulisi soveltaa ympäristövaikutuksia koskevassa lainsäädännössä sekä ympäristövaikutusten arviointia koskevissa ohjeissa. Ohjeet koskevat sellaisten hankkeiden kulttuuri-, ympäristö- ja sosiaalivaikutusten arviointia, joita aiotaan toteuttaa alkuperäiskansojen pyhillä paikoilla ja niiden perinteisesti asuttamalla tai käyttämällä maa- ja vesialueilla tai jotka todennäköisesti vaikuttavat näihin alueisiin. Ohjeiden tarkoitus on turvata alkuperäiskansojen osallistuminen täyspainoisesti hankkeiden

valmisteluun sekä luoda menettely joka takaa alkuperäiskansojen huolenaiheiden kirjaamisen. Akwé:Kon –ohjeissa ”ympäristövaikutusten arviointi” tarkoittaa arviointimenettelyä, jossa tarkastellaan ehdotetun hankkeen todennäköisiä ympäristövaikutuksia ja ehdotetaan vaikutuksia lieventäviä toimenpiteitä. Arvioinnissa on huomioitava, että sosioekonomiset ja kulttuuriset sekä ihmisten terveyteen kohdistuvat sekä hyödylliset että haitalliset vaikutukset ovat yhteydessä toisiinsa. Ympäristövaikutuksien lisäksi Akwé:Kon ohjeet edellyttävät kulttuuristen ja sosiaalisten vaikutusten selvittämistä; vaikutusten selvittämistä mm. saamelaisten perinteiseen tietoon (artikla 8(j)), perinteisiin luonnonkäyttötapoihin (artikla 10(c)) ja pyhiin paikkoihin.

Saamelaiskäräjät esittää, että Kilpisjärven yleiskaavoituksessa noudatetaan Akwé:Kon ohjeistusta ja turvataan saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon säilyminen Kilpisjärvellä.

Kilpisjärven yleiskaavassa tulee huomioida lisääntyvän rakentamisen vaikutuksia Kilpisjärven viihtyisyyteen. Uusien alueiden jääminen pois porojen laidunkäytöstä tulee johtamaan yhä suurempiin ristiriitoihin poronhoidon ja alueen matkailutoiminnan kanssa. Kilpisjärvi on perinteistä porojen laidunalueita ja porojen biologinen vietti vie poroja laiduntamaan Kilpisjärven kyläalueelle. Rakentamisen lisääntyessä poroja on yhä vaikeampi koota Kilpisjärven kyläalueelta ja oletettavasti porojen lisääntyvä laiduntaminen kyläalueella lisää entisestään ristiriitoja eri elinkeinomuotojen välillä.

Kilpisjärven kehittämishankkeessa on tavoiteltu maankäytön tehostamista ja tiivistämistä. Tavoite on sinänsä hyvä, mutta ei sovellu sellaisenaan Kilpisjärven luonto- ja kulttuuriolosuhteisiin. Yleiskaavan valmistelussa tulee huomioida paremmin Kilpisjärven maisema, maantieteelliset olosuhteet, korkeat tunturit, luontoarvot ja poronhoidon sekä saamelaiskulttuurin tarpeet. Maankäytön tehostamisen tulisi tapahtua tehostamalla olemassa olevaa rakennuskantaa, siirtämällä matkailuvaunujen alueet lomarakennus- ja matkailupalvelukäyttöön ja lisäämällä maltillisesti rakentamista nauhamaisesti valtatie yhteyteen. Rakentaminen ei saa nousta tunturirinteisiin

2. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

3. Kaavoitettava alue

Kaavoitettava alue tulisi määritellä OAS:issa tarkemmin huomioiden eri luonnonsuojelualueiden sijoittuminen kaavoitettavalle alueelle. Kaavoitettava alue on hyvin laaja ja tässä vaiheessa kaavoittamisen tulisi rajoittua Kilpisjärven kylä-alueelle jättäen Jehkaksen ja Peeran alueen kaavoituksen ulkopuolelle. Tässä yhteydessä tulee myös tuoda esille, että kaavoitettava alue kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen.

Kappale 4, Yleiskaavan laatimisen tavoite

Kappaleessa tuodaan esille Kilpisjärven kehittämissuunnitelman keskeinen sisältö. Kappaleessa ei ole kuitenkaan tuotu esille, että kehittämissuunnitelman suuntaviivoja ei ole yksimielisesti sovittu. Saamelaiskäräjien edustaja Per-Antti Labba jätti neljä eriävää mielipidettä kehittämissuunnitelman dokumentteihin (liitteet). OAS:ia tulee täydentää tältä osin.

Kappale 5, yleiskaavoituksen perusselvitykset

Kappaleessa tuodaan esille Kilpisjärven kehittämissuunnitelman yhteydessä laaditut perusselvitykset.

Saamelaiskäräjät toteaa, että Kilpisjärven kehittämissuunnitelman yhteydessä laaditut perusselvitykset saamelaiskulttuurin ja poronhoidon osalta eivät olleet riittäviä ja niitä tulee tarkentaa ja täydentää yleiskaavoituksen laatimisen yhteydessä kuullen saamelaiskäräjiä ja Käsivarren paliskunnan siitoja.

Kappale 6, yleiskaavan vaikutusten arviointi

Kappaleesta puuttuu täysin kaavan vaikutusten arviointi saamelaiskulttuuriin ja poronhoitoon. Kaavan vaikutukset saamelaiskulttuuriin ja poronhoitoon on arvioitava asianmukaisesti kaavaprosessin aikana. Ilman asianmukaista vaikutusten arviointia saamelaiskulttuuriin ja poronhoitoon yleiskaavan valmistelu olisi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden vastaista.

Kappale 7, osalliset, osallistaminen ja viranomaisyhteistyö

Kappaleesta ei ilmene, miten osallistaminen kaavaprosessissa käytännössä järjestetään. Pelkkä lausuntojen pyytäminen ei ole asiallista osallistamista. Kaavoitukselle olisi tehokkainta perustaa ohjausryhmä. Lisäksi tässä yhteydessä tulee maininta saamelaiskäräjälain § 9 mukaisesta neuvotteluelvoitteesta samoin kuin poronhoitolain edellyttämästä neuvotteluelvoitteesta. Viranomaisneuvottelut eivät täytä saamelaiskäräjälain § 9 mukaista neuvotteluelvoitetta. Oikeusministeriön kanta on, että saamelaiskäräjälain mukaiset neuvottelut on käytävä erikseen, tässä tapauksessa saamelaiskäräjien ja kaavoittajan välillä. Saamelaiskäräjälain § mukaisia neuvotteluja tulisi järjestää kaavaprosessin yhteydessä useampia kaavaluonnoksen ja –ehdotuksen valmistelun yhteydessä, jotta saamelaiskäräjien vaikutusmahdollisuudet voidaan turvata. Saamelaiskäräjälain 9 § mukaisten neuvottelujen järjestäminen ei poista tarvetta sille, että saamelaiskäräjät tulee jatkossakin kutsua viranomaisneuvotteluihin. Saamelaiskäräjät viittaa ympäristöhallinnon ohjeeseen, jonka mukaan saamelaisten kotiseutualueella viranomaisneuvotteluihin kutsutaan valtion viranomaisten lisäksi saamelaiskäräjät.¹

On tärkeää että yhteistyö saamelaiskäräjien kanssa tapahtuu vilpittömin mielin ja aitoon vuorovaikutukseen pyrkien. Kaavaprosessissa tulee huomioida asianmukaisesti saamelaisten alkuperäiskansa-asema ja Suomen kansainväliset velvoitteet turvata saamelaiskulttuurin säilyminen.

Tässä yhteydessä tulee kiinnittää huomiota saamen kielilain velvoitteiden toteutumiseen Kilpisjärven kaavoituksessa ja miten saamenkielinen tiedottaminen järjestetään.

Kappale 8, aikataulu

OAS:n mukaan kaavaehdotus on tarkoitus saada valmiiksi ja kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi vuonna 2013. Aikataulu on saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan lii-

---

¹ Ympäristöministeriön ohje 1/2007

an tiukka, koska kaavan laatiminen edellyttää perusselvityksien laatimista. Alueen asukkaiden osallistamiselle on jätettävä riittävästi aikaa. Kilpisjärven kehittämissuunnitelman laadinnan yhteydessä vain intressiryhmillä oli aito vaikutusmahdollisuus kehittämissuunnitelman esityksiin. Kaavan yhteydessä on huomioitava asianmukaisesti Kilpisjärven erämaa-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman päivittämisen alkaminen.

Enontekiöllä 10.4.2012

Klemetti Näkkäljärvi
Saamelaiskäräjien puheenjohtaja

Liitteet:

- Liite 1 Per-Antti Labban eriävä mielipide Kilpisjärven kehittämissuunnitelman loppuraporttiin
- Liite 2 Per-Antti Labban eriävä mielipide Kilpisjärven kehittämissuunnitelman ohjausryhmän 8. kokouksen pöytäkirjaan (28.11.2011)
- Liite 3 Per-Antti Labban eriävä mielipide Kilpisjärven kehittämissuunnitelman maan käytöstöselostukseen (15.11.2011)
- Liite 4 Per-Antti Labban eriävä mielipide Kilpisjärven kehittämissuunnitelmaan (23.5.2011)

Jakelu:

Viranomaisneuvottelun osallistujat
Saamelaiskäräjät

Eriävä mielipide Kilpisjärven kehittämishankkeen loppuraporttiin

Kilpisjärven kehittämissuunnitelman tavoitteina oli mm. maiseman ja luonnonsuojelun hallittua matkailutuotteistamista ja alueella asuvien ihmisten ja yritysten elinmahdollisuuksien parantamista kestäväen kehityksen mukaisesti. Kehittämissuunnitelma ei ole saavuttanut näitä tavoitteitaan. Projektilla ei ole saavutettu laajasti hyväksytyä näkemystä Kilpisjärven kehittämiseksi. Kestäväen kehityksen näkökulmaa ei ole otettu riittävästi huomioon Kilpisjärven kehittämissuunnitelmassa. Kilpisjärven kehittämissuunnitelmassa (toukokuu 2011) ei mainita kestäväen kehitystä sanallakaan. Toteutuessaan hanke heikentää alueen maisema arvoja, heikentää saamelaiskulttuurin ja poronhoidon harjoittamisedellytyksiä ja Kilpisjärven maisema-arvoja.

Kilpisjärven kehittämissuunnitelman laadinnassa ei ole noudatettu saamen kielilakia (1083/2003). Kilpisjärven kehittämishankkeesta ei ole järjestetty saamelaiskäräjälain § 9 mukaisia neuvotteluja. Kehittämishankkeen vaikutustenarvioinnit saamelaiskulttuurin ja poronhoidon osalta ovat puutteelliset.

Kilpisjärven kehittämishankkeessa ei ole huomioitu Suomen kansallisia ja kansainvälisiä velvoitteita saamelaisia kohtaan. Suomen perustuslain nojalla saamelaisilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (974/1995, § 17). Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen artikla 27 takaa saamelaisille oikeuden nauttia omasta kulttuuristaan ja kielestään (SopS 7-8/1976). YK:n Ihmisoikeuskomitea vastaa KP-sopimuksen artiklan 27 tulkinnasta. Komitea on kiinnittänyt Suomen valtion huomiota tapauksessa Ilmari Länsman et al. vastaan Suomen valtio, 1992, muun ohella siihen, että saamelaisyhteisön tulee pysyä elinvoimaisena myös tulevaisuuteen nähden. Tämä tarkoittaa Kilpisjärvi 2020-hankkeeseen liittyen, että Kilpisjärven alueella saamelaisten harjoittama poronhoito tulee säilyä myös jatkossa taloudellisesti ja kulttuurisesti kannattavana. Komitea on myös todennut, että pääväestön taloudelliset ja muut edut eivät saa vaikeuttaa saamelaisten elämäntavan säilymistä ja kehittymistä. Jos Kilpisjärvi 2020-hankkeen ehdotukset toteutuvat, saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytykset heikkenevät olennaisesti ja saamelaisen poronhoidon harjoittaminen Kilpisjärven alueella käy mahdottomaksi.

Kaaresuvannossa 02.01.2012

Per-Antti Labba

Saamelaiskäräjien edustaja Kilpisjärven kehittämishankkeen ohjausryhmässä

Eriävä mielipide Kilpisjärven kehittämissuunnitelman ohjausryhmän 8. kokouksen pöytäkirjaan (28.11.2011)

Kilpisjärven kehittämissuunnitelma ei ole edennyt hyvän hallinnon mukaisesti. Ohjausryhmän edellyttämiä muutoksia ei ole kirjattu kehittämissuunnitelman eri dokumentteihin.

Kokouspöytäkirjoista ei ilmene millaisia muutoksia eri raportteihin on tehty eikä lopullisia, ohjausryhmän tekemillä muutoksilla täydennettyjä eri dokumentteja ole tuotu ohjausryhmän tietoon ja lopullisesti hyväksyttäväksi. Enontekiön kunnan internet-sivuilla (katsottu 29.12.2011) lukee, että Kilpisjärven kehittämishanke on valmistunut 31.10.2011 ja kunta aloittaa yleiskaavan valmistelun vuodenvaihteen jälkeen. Kotisivuilla ei käy ilmi mikä taho kehittämissuunnitelman on oikein hyväksynyt 31.10.2011. Hankkeen ohjausryhmä on pitänyt kokoukset 4.10. ja 28.11., joten ohjausryhmä ei ole ainakaan ole ollut kehittämissuunnitelmaa tuolloin hyväksymässä. Hankkeen ohjausryhmän pöytäkirjoissa ei ole löydettävissä päätöstä, jonka mukaan ohjausryhmä olisi hyväksynyt kehittämissuunnitelman sisällön. Kokouksessa 4.10. kohdassa muut asiat päätettiin, että jättämäni muistion asiat otettaisiin huomioon lopullista kehittämissuunnitelmaa hyväksyttäessä. Olemassa olevien pöytäkirjojen ja dokumenttien perusteella Kilpisjärven kehittämissuunnitelmaa ei ole vielä hyväksytty ja hankkeen kaikkien sisällöllisten dokumenttien hyväksyminen tapahtuu sähköpostikokouksessa.

Kilpisjärvi 2020-hankkeen tavoitteena on toimia Kilpisjärvelle laadittavan yleiskaavan pohjana sekä Kilpisjärven kehittämistyön pohjana. Hanke ei täytä näitä edellytyksiä. Suunnitelma on keskeneräinen ja puutteellinen eikä suunnitelman keskeisiä esityksiä ole riittävästi perusteltu. Kehittämissuunnitelman saamelaisia ja poronhoitoa koskevissa asiakohdissa on asiavirheitä. Suunnitelmassa ei ole arvioitu riittävästi lisääntyvien matkailijamäärien vaikutuksia alueen luonnolle, saamelaiskulttuurille, poronhoidolle ja perusinfrastruktuurille. Suunnitelman vaikutusten arviointi saamelaiskulttuurille ja poronhoidolle aiheutuvista vaikutuksista on puutteellinen ja virheellinen.

Suomen perustuslain nojalla saamelaisilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan (974/1995, § 17). Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen artikla 27 takaa saamelaisille oikeuden nauttia omasta kulttuuristaan ja kielestään (SopS 7-8/1976). YK:n Ihmisoikeuskomitea vastaa KP-sopimuksen artiklan 27 tulkinnasta. Komitea on kiinnittänyt Suomen valtion huomiota tapauksessa Ilmari Länsman et al. vastaan Suomen valtio, 1992, muun ohella siihen, että saamelaisyhteisön tulee pysyä elinvoimaisena myös tulevaisuuteen nähden. Tämä tarkoittaa Kilpisjärvi 2020-hankkeeseen liittyen, että Kilpisjärven alueella saamelaisten harjoittama poronhoito tulee säilyä myös jatkossa taloudellisesti ja kulttuurisesti kannattavana. Komitea on myös todennut, että pääväestön taloudelliset ja muut edut eivät saa vaikeuttaa saamelaisten elämäntavan säilymistä ja kehittymistä. Jos Kilpisjärvi 2020-hankkeen ehdotukset toteutuvat, saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytykset heikkenevät olennaisesti ja saamelaisen poronhoidon harjoittaminen Kilpisjärven alueella käy mahdottomaksi ja Enontekiön kunta rikkoo täten tietoisesti KP-sopimuksen 27 artiklaa.

Kilpisjärvi 2020-hankkeen valmistelussa ei ole turvattu saamelaiskäräjien eikä Käsivarren paliskunnan vaikutusmahdollisuuksia. Hankkeesta ei ole järjestetty saamelaiskäräjälain § 9 mukaisia neuvotteluja saamelaiskäräjien vaatimuksesta huolimatta. Hankkeessa ei ole huomioitu saamelaiskäräjien 31.1.2011 (Dnro: 68/D.a.6/2011) antaman lausunnon keskeistä sisältöä ja esityksiä eikä kokouksessa 4.10. esittämäni muistion keskeistä sisältöä. Ohjausryhmätyöskentely on tapahtunut Enontekiön kunnan johdolla eikä muilla ohjausryhmän sidosryhmäjäsenillä ole ollut aitoa vaikutusmahdollisuutta.

Kilpisjärvi 2020 hankkeen esitykset eivät ole realistisia ja ne ovat paikoitellen ylimitoitettuna suhteutettuna alueen luonto- ja kulttuuriympäristöön. Hankkeessa ei riittävästi huomioida Kilpisjärven kehittämistä asuinkylänä ja ekologisena ja eettisenä matkailukohteena.

Ohjausryhmän pöytäkirjanpitäjä ei ole suostunut tekemään esittämiäni muutoksia ohjausryhmän 8. kokouksen pöytäkirjaan, minkä johdosta joudun oikaisemaan pöytäkirjan asiavirheet eriävissä mielipiteessäni.

Pöytäkirjan kohta 6 (projektin sisältöön liittyvät asiat)

Pöytäkirjaan on kirjattu seuraava lause: *Per-Antti Labba ilmoitti jättävänsä eriävän mielipiteen kirjallisena liitettäväksi pöytäkirjaan.* Lause ei vastaa kokouksessa ilmoittamaani. Ilmoitin kokouksessa jättäväni eriävän mielipiteen kirjallisena liitettäväksi kokouksen pöytäkirjaan, kehittämissuunnitelmaan, loppuraporttiin sekä maankäyttöselostukseen. Kokouspöytäkirja ei vastaa tältä osin kokouksen kulkua ja kokouspöytäkirjaa on muutettava tältä osin. Tämän eriävän mielipiteen liitteenä olevat eriävät mielipiteet on liitettävä kehittämissuunnitelman, loppuraportin ja maankäyttöselostuksen liitteiksi. Koska en voi hyväksyä kehittämissuunnitelmaa, loppuraporttia ja maankäyttöselostusta, on oikeuteni liittää eriävä mielipide näihin dokumentteihin. Loppuraportti on lisäksi toimitettu ohjausryhmän jäsenille vasta ohjausryhmän viimeisen kokouksen jälkeen, mitä ei voi pitää hyväksyttävänä.

Pöytäkirjan kohta 8 (seuraava kokous)

Pöytäkirjassa väitetään virheellisesti että ohjausryhmä olisi yksimielisesti päättänyt kokouksen olevan viimeinen ohjausryhmän kokous. Esitin kokouksessa että ohjausryhmä kokoontuisi vielä kerran, koska Kilpisjärven kehittämissuunnitelma on edelleen keskeneräinen. Päätös ei ollut täten yksimielinen. Pöytäkirjaa on tarkistettava tältä osin. Kokouksessa myös sovittiin että työryhmä pitää vielä sähköpostikokouksen, jossa kehittämissuunnitelma ja sen liitteitä on mahdollisuus tarkistaa ja hyväksyä lopullisesti. Sähköpostikokouksesta ei ole tullut hankkeen sihteeriltä tietoa tämän eriävän mielipiteen jättöpäivään mennessä.

Kaaresuvannossa 30.1.2011

Per-Antti Labba
Saamelaiskäräjien edustaja Kilpisjärvi 2020-hankkeen ohjausryhmässä

Liitteet:
Eriävä mielipide kehittämissuunnitelmaan
Eriävä mielipide maankäyttöselostukseen
Eriävä mielipide loppuraporttiin

Jakelu:

Kilpisjärven kehittämissuunnitelman ohjausryhmä
Saamelaiskäräjät
Yle Sámiradio
Lapinradio
Lapin Kansa

Eriävä mielipide Kilpisjärven kehittämissuunnitelman maankäyttöselostukseen (15.11.2011)

Maankäyttöselostuksessa kirjoitetaan, että hankkeen ohjausryhmä on hyväksynyt kokouksessaan 4.10.2011 kehittämissuunnitelman. Kyseisen ohjausryhmän kokospöytäkirjan mukaan kehittämissuunnitelmaa ei ole kyseisessä kokouksessa hyväksytty. 4.10 kokouksessa sovittiin, että saamelaiskäräjien kokouksessa jättämä muistio otetaan huomioon raporttia viimeistellessä.

Maankäyttöselostuksen vaikutustenarviointi saamelaiskulttuurille ja poronhoidolle kohdistuvien vaikutusten osalta on puutteellinen. Vaikutuksia käsitellään lyhyesti ja pinnallisesti vain selostuksen yhteenvedossa. Vaikutukset poronhoitoon ja saamelaiskulttuuriin olisi tullut arvioida yksittäisten hanke-esitysten osalta erikseen, kuten maisema- ja luontovaikutusten osalta on selostuksen osalta tehty. Vaikutustenarviointi on täten täysin puutteellinen.

Kilpisjärven kehittämishankkeessa on tavoiteltu maankäytön tehostamista ja tiivistämistä. Tavoite on sinänsä hyvä, mutta ei sovellu sellaisenaan Kilpisjärven luonto- ja kulttuuriolosuhteisiin. Kilpisjärven maisema, maantieteelliset olosuhteet, korkeat tunturit, luontoarvot ja poronhoidon sekä saamelaiskulttuurin tarpeet eivät ole riittävästi huomioitu maankäytön suunnittelussa. Maankäytön tehostamisen tulisi tapahtua tehostamalla olemassa olevaa rakennuskantaa, siirtämällä matkailuvaunujen alueet lomarakennus- ja matkailupalvelukäyttöön ja lisäämällä maltillisesti rakentamista nauhamaisesti valtatie yhteyteen. Rakentaminen ei saa nousta tunturirinteisiin.

Kilpisjärven maankäyttösuunnitelmassa ei ole huomioitu lainkaan lisääntyvän rakentamisen vaikutuksia Kilpisjärven viihtyisyyteen. Uusien alueiden jääminen pois porojen laidunkäytöstä tulee johtamaan yhä suurempiin ristiriitoihin poronhoidon ja alueen matkailutoiminnan kanssa. Kilpisjärvi on perinteistä porojen laidunalueita ja porojen biologinen vietti vie poroja laiduntamaan Kilpisjärven kyläalueelle. Rakentamisen lisääntyessä poroja on yhä vaikeampi koota Kilpisjärven kyläalueelta ja oletettavasti porojen lisääntyvä laiduntaminen kyläalueella lisää entisestään ristiriitoja eri elinkeinomuotojen välillä. Kilpisjärven kehittämissuunnitelma ei ole onnistunut sovittamaan eri elinkeinomuotojen ristiriitoja mikä oli hankkeen yksi tarkoitus. Kilpisjärven kehittämissuunnitelmassa ja sen vaikutustenarvioinneissa ei ole huomioitu Saananjuuren asemakaavaa.

Huomiot maankäyttöselostukseen esitetään alla selostuksen kappalejaon mukaisesti.

Kilpisjärven kylä-alueen asemakaava

Kilpisjärvelle esitetty kylpylähotellin rakentaminen ei ole kestävä kehityksen ja projektin tavoitteiden mukainen. Kylpylähotellin perustaminen ei sovellu Kilpisjärven matkailuprofiiliin, ympäristötavoitteisiin ja kävijämääriin. Kylpylän perustaminen lisäisi merkittävästi päästöjä alueen vesistöihin rehevöittäen alueen luontoa.

Pysyvän asutuksen alue (A)

Pysyvään asutukseen esitetään asemakaavoitettavaksi aluetta kylän pohjoispuolelle. Rakentaminen nousisi korkealle rinteelle ja toisi kielteisiä maisemavaikutuksia. Maankäyttöselostuksessa esitetty rakentaminen nousisi liian korkealle tunturiin vaikuttaen porojen liikkumista. Rakentaminen tulisi sijoittaa nauhamaisesti valtatie läheisyyteen.

Matkailupalveluille asemakaavoitettava alue (RM)

Matkailupalveluille asemakaavoitettava alue rajoittuisi Kilpisjärven kylään, pysyvän asutusalueen ja Tsahkaljärven läheisyyteen. Kaavoitettavaksi tulisi 5,2 ha korttelialuetta ja 10200 km² rakennusoikeutta. Matkailupalveluille varattu alue sijoittuisi myös rantojensuojelualueelle.

Asemakaavoitettava alue sisältää varauksen kylpylähotellille. Maisemavaikutusten arvioinnin mukaan rakentaminen toisi kielteisiä maisemavaikutuksia.

Kaavoitettava alue nousee liian korkealle tunturille vaikeuttaen porojen liikkumista. Maankäyttöselsostuksessa ei myöskään selvitetä, millaista matkailupalvelua alueelle suunnitellaan. Yhdessä pysyvän asutuksen alueen kanssa luvaton ja luvallinen maastoliikenne lisääntyisi merkittävästi alueen läheisyydessä. Esitys vaarantaa rantojensuojeluohjelman tavoitteet. Matkailupalveluille varattu alue tulisi rakentaa nauhamaiseksi olemassa olevaa rakennuskantaa täydentäen lisäämällä kohtuullisesti kerrosneliöitä.

Teollisuus- ja varastoalue (T)

Teollisuus- ja varastoalue esitetään rakennettavaksi Kilpisjärven luontotalon läheisyyteen. Luontotalossa on matkailuneuvontaa ja näyttelytoimintaa. Matkailun edistämisen kannalta teollisuusalue luontotalon välittömässä yhteydessä ei ole suositeltavaa. Ei ole myöskään tarkoituksenmukaista sijoittaa pienteollisuusaluetta porotilojen välittömään läheisyyteen. Teollisuusalue tulee sijoittaa valtatie varteen esimerkiksi kylän eteläosaan.

Loma-asuntoalue (RA)

Selostuksessa esitetään lomarakennuksille uutta kaavoitettavaa aluetta Salmivaaralla. Kilpisjärvellä ja Salmivaaran alueella on jo nykyisinkin rakentamattomia lomarakennustontteja. Salmivaara on ollut tärkeä porojen laidunalue ja on vielä nykyisinkin porojen kulkureitti. Nykyinen lomarakentaminen on jo tehnyt alueen kelvottomaksi porojen laidunalueeksi. Porot kulkeutuvat edelleen Salmivaaran alueelle vanhasta tottumuksesta. Matkailupalvelu- ja lomarakentaminen on poronhoidon kannalta järkevintä sijoittaa Salmivaaran alueelle. Kaavoituksessa tulee turvata porojen kulkureittien säilyminen. Salmivaaran siirtyminen kokonaan loma- ja matkailupalvelukäyttöön edellyttää että muu Kilpisjärven kehittämissuunnitelman alue rauhoitetaan uusilta matkailu- ja lomarakentamiselta ja kehittämissuunnitelman uusia loma- ja matkailurakentamissuunnitelmia tarkistetaan ja pienennetään.

Matkailupalvelujen alue Peeralle

Peeran alueelle esitetään uutta matkailupalvelujen rakentamisaluetta. Uuden matkailupalvelualueen rakentaminen on vastoin Kilpisjärven kehittämissuunnitelman tavoitteita, koska uusi matkailurakentamisalue ei tiivistä Kilpisjärven kyläaluetta vaan hajottaa kylärakennetta. Matkailupalvelujen alue johtaisi lisääntyvään maastoliikenteeseen Peeran alueella ja johtaisi ohjelmopalvelutoiminnan kasvuun alueella. Uusi alue kaventaisi jo lähtökohtaisesti poronhoidon harjoittamismahdollisuuksia kyseisellä alueella jolloin poronhoitoa jouduttaisiin harjoittamaan entistä rajoitetummalla alueella ja aiheuttaen porojen perinteisen laidunkierron häiriintymistä. Vakiintuneelle laidunkierron mukaiselle vasotusalueelle tulisi etsiä uusia alueita johon laidunkierto ei pysty nopeasti sopeutumaan ja toisaalta vapaata laiduntilaa ei ole muuallakaan Kilpisjärven alueella vapaana. Matkailualueella olisi kumulatiiviset vaikutukset koko Kilpisjärven poronhoitoon ja laidunkiertoon. Peeralla on myös tehty arkeologisia kaivauksia joiden tutkimustulokset eivät ole vielä käytettävissä. Voidaan myös olettaa, että Peeran varaaminen matkailurakentamisalueeksi toisi samanlaisen loma-asuttamiskeskuksen Kilpisjärven alueelle kuin nyt on Salmivaaran alueelle. Loma-asuttaminen tulisi pitää Salmivaarassa, eikä sille tulisi varata alueita muualta. Poronhoidon kannalta vaarana olisi myös se, että loma-asuttajien moottoriliikkuminen, erityisesti moottorikelkkailu, lisääntyisi räjähdysmäisesti Peeran alueelta käsin tunturien porolaidunalueiden suuntaan. Se häiritäisi huomattavasti saamelaidun poronhoidon harjoittamista. Käsivarren paliskunta ja saamelaiskäräjät ovat esittäneet uuden matkailupalvelualueen poistamista Peeralta, koska alue on tärkeää porojen vasoma-alueita.

Maankäyttöselostuksessa ei ole huomioitu lainkaan Peeran alueen poronhoidollista merkitystä eikä ole myöskään perusteltu miksi Peeran alueelle on tarvetta uudelle matkailualueelle.

Lähiretkeilyalue liikuntarajoitteisille ja muille erityisryhmille ja vähänlumen moottorikelkkareitti
Tsahkaljärvelle (Čahkaljávri) esitetään lähiretkeilypaikan rakentamista erityisryhmille. Vaikutusten arvioinnin mukaan retkeilypaikka ja siihen liittyvät rakenteet uhkaisivat alueen muinaisjäännöksiä ja luontoarvoja. Tsahkaljärven rannat ovat eroosiolle herkkää aluetta. Jos matkailua järven alueelle lisätään, niin eroosio lisääntyy. Alue on porolaidunalue ja aidatut reitit vaikeuttaisivat saamelaisporonhoidon harjoittamista ja voisivat olla talvisin turvallisuusriski. Alue on paliskunnan pitkäaikainen kesälaidunalue. Tsahkalille esitetään rakennettavaksi kesäaikainen kulkureitti, mikä sopisi myös erityisryhmien liikkumiseen sekä tehostettu moottorikelkkareitti vähänlumen aikaista moottorikelkkailua varten. Maankäyttöselostuksessa todetaan että moottorikelkkareitti perustettaisiin hyvin, jotta moottorikelkoilla voi ajaa hyvin vähäisen lumen aikaan. Vaikuttaa siltä, että reitistä tehdään soveltuva ympärivuotiselle liikenteelle ja vaarana voi olla että samalla suunnitellaan Suomen lainsäädännön vastaista reittiä. Moottorikelkalla saa ajaa vain riittävän lumen aikaan. Moottorikelkalla ei saa ajaa esimerkiksi pälvien päällä. Lähiretkeilypaikka ja moottorikelkkareitti toisivat kielteisiä vaikutuksia saamelaisporonhoidolle. Uusi retkeilyalue hajauttaisi Kilpisjärven kylärakennetta ja toisi paineen matkailupalvelurakentamiseen Tsahkaljärven alueen rakentamiseen. Kilpisjärven kehittämisen ja matkailupalvelurakenteiden tulisi keskittyä valtatie läheisyyteen. Tsahkaljärven moottorikelkkareitti ja retkeilyalue toisivat kumulatiivisia vaikutuksia, jotka vaikeuttaisivat saamelaiskulttuurin harjoittamista ja heikentäisivät luonnonsuojeluarvoja. Saamelaiskäräjät ei voi hyväksyä esitystä.

Saamelaiskäräjät toteaa, että jo nyt olemassa esteettömiä matkailupalveluja. Muotkatakatka on myös esteettömään matkailuun soveltuva turismikohde, josta näkee Kilpisjärven kaunista luontoa monipuolisesti. Kilpisjärven kylälle suunniteltavasta rantareitistä voi tehdä myös pyörätuoliliikkuville soveltuvan.

Saanan luonnonsuojelun laajennus

Maankäyttöselostuksessa ja –kartassa esitetään laajennettavaksi Saanan luonnonsuojelun aluetta. Lakialue ei kuitenkaan kuuluisi luonnonsuojelun laajennukseen. Saanan luonnonsuojelun aluetta tulee laajentaa koskemaan koko Saanaa ja sen lakialuetta, ei vain Saanajärven puoleista rannetta. Luonnonsuojelun laajennus rauhoittaisi Saanan aluetta, turvaisi luonnon monimuotoisuutta ja poronhoidon harjoittamista edellytyksiä.

Saanan pysäköintialue

Ohjausryhmän kokouksessa on sovittu että Saananjuuren pysäköintialuetta ei esitetä Kilpisjärven kaavaan. Maankäyttöselostuksesta tulee ottaa maininnat Saanan pysäköintialueesta täten pois.

Moottorikelkkailun krossirata

Maankäyttöselostuksessa puhutaan moottorikelkkailun krossiradasta, joka sijoitettaisiin sora- ja hiekkasuonin kehittämisalueen ulkopuolelle. Maankäyttökartassa krossirataa ei ole merkitty. Saamelaiskäräjät ei ole pitänyt krossirataa lainkaan tarpeellisena kuten eivät alueen poronhoitajatkaan. Ei ole hyvän hallinnon mukaista esittää kehittämissuunnitelman ulkopuoliselle alueelle toimintoja. Esityksen vaikutuksia ei ole täten lainkaan arvioitu alueen poronhoidolle, saamelaiskulttuurille, luontoarvoille ja maisemalle. Krossiradan sijoittaminen edellyttäisi moottorikelkkareitin rakentamista ja lisäisi huomattavasti maastoliikennettä ja sen haittoja. Suunniteltu alue on tärkeä poronhoitoalue ja kevtälaidunta ja toisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia alueen poronhoidolle. Krossirata toisi kielteisiä vaikutuksia myös Norjan puolelle. Alueen

välittömässä läheisyydessä Norjan puolella on porojen erotusalue. Esitys on perusteeton eikä hyväksyttävissä.

Yhteys Tsahkaljärvelle

Maankäyttöselostuksessa puhutaan tieyhteydestä Tsahkaljärvelle, joka ohjausryhmän käsittelyn jälkeen on päätetty muuttaa moottorikelkkareitiksi. Maankäyttöselostuksessa tulee poistaa maininnat tieyhteydestä, koska sitä ei ole otettu suunnitelmaan. Kuten olen eriävässä mielipiteessäni yllä todennut, myöskään moottorikelkkayhteys Tsahkaljärvelle ei ole hyväksyttävissä yllä esitetyn perusteluin.

Tie Jehkakselle

Jehkakselle johtaa saksalaisten sodan aikana rakentama tieura. Tie ei ole nykyisellään henkilöautoilla kuljettavassa kunnossa. Kunnan mukaan tien kunnostaminen palvelisi poronhoitoa ja Kilpisjärven sesonki jatkuisi kuukaudella. Saamelaiskäräjät toteaa, että kunta ei ole selvittänyt, miten tie palvelisi poronhoitoa. Alueen poronhoitajat eivät tietä tarvitse ja perustelut ovat tielle virheelliset. Jehkaksen alue sijaitsee porojen laidunalueella, ja lisääntyvä matkailijavirta vaikeuttaisi poronhoidon harjoittamista. Jehkakselle kulkeva tie sijaitsee pääosin Saanan valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella (komiteamietintö 66/1992) ja rantojensuojeluohjelma-alueella. Tiellä olisi merkittäviä kielteisiä maisemavaikutuksia. Jehkaksen tien ottaminen henkilöautokäyttöön edellyttäisi merkittävää kunnostusta, Jehkaksen ”tie” on paremminkin ura maastossa. Tie näkyisi selvästi Saanalta. Saanalle kiipeävät matkailijat haluavat nähdä kaunista erämaaluontoa, ei tien runtelemaa maisemaa. Saamelaiskäräjät toteaa, että tien vaikutuksia ei ole selvitetty riittävästi eri vaikutusten arvioinneissa.

Tie rakennettaisiin kehittämissuunnitelman mukaan viimelumen hiihtoaluetta varten. Viimelumen harjoitusalueelle ei ole tarvetta. Alueen kävijät, jotka arvostavat luontoa ja kaunista maisemaa, eivät halua uuden tien rakentamista, jotta voisivat jatkaa hiihtämistä kuukauden verran pitempään keväisin.

Jehkaksen tie esitetään suljettavaksi puomilla. Yleistä tietä eli maantietä ei saa sulkea puomilla. Lainsäädännön mukaan jos tielle on saatu valtion tai kunnan avustusta, tietä ei saa sulkea myöskään ulkopuoliselta liikenteeltä. Puomien käyttö tarkoittaisi tien sulkemista yleiseltä liikenteeltä. Tien rakentaminen olisi myös yksityistielain vastainen (358/1962). Lain § 7 mukaan tietä ei saa tehdä, jos olemassa olevien teiden käyttäminen sekä muut yleiseltä kannalta merkitykselliset seikat huomioon ottaen sitä ei ole pidettävä tarkoituksenmukaisena. Tietä ei myöskään saa perustaa, jos tien tekemisestä voi aiheutua huomattavaa luonnon turmeltumista tai ympäristön kulttuuriarvojen vähentymistä taikka siitä voi seurata muu niihin verrattava yleisen edun loukkaus. Tie toisi kiistatonta haittaa saamelaisporonhoidolle (yleinen etu) ja heikentäisivät merkittävästi ympäristön kulttuuriarvoja

Moottorikelkkailureitit

Maankäyttöselostuksessa käytetään termiä moottorikelkkailureitti. Kilpisjärvellä on nykyisin vain Victorian reitti virallinen moottorikelkkailureitti ja loput ovat uria. On virheellistä puhua reittien lakkauttamisesta kun niitä ei ole. Urien lakkauttaminen on eri asia kuin moottorikelkkareittien lakkauttaminen. Selvyyden vuoksi suunnitelmassa olisi tullut kirjata mitkä urat lakkautetaan ja ne tulee myöskin merkitä asianmukaisesti karttaan. Moottorikelkkareittien perustaminen edellyttää reittitoimitusta, mikä olisi ollut syytä huomioida suunnitelmassa.

Maisemahissi Saanalle

Viittaukset Saanan maisemahissiin eivät kuulu maankäyttöselostukseen, koska ohjausryhmä on yksimielisesti päättänyt, että maisemahissia ei esitetä rakennettavaksi Kilpisjärven kehittämissuunnitelmassa.

Yhteenveto

Kappale antaa virheellisen kuvan hankkeen valmistelusta ja poronhoidon huomioimisesta Kilpisjärven kehittämissuunnitelman ehdotuksissa. Vaikeutustenarviointi saamelaiskulttuurille ja poronhoidolle kohdistuvista vaikutuksista puuttuu hankkeen konkreettisista esityksistä ja yleinen vaikutustenarviointi on pinnallinen ja riittämätön. Kappaleessa väitetään että kehittämissuunnitelma ei haittaa merkittävästi poronhoidon ja saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytyksiä. Johtopäätös ei kuitenkaan perustu asianmukaiseen vaikutustenarviointiin enkä voi näkemystä hyväksyä, kuten yllä on todettu yksityiskohtaisesti. Kilpisjärvi 2020-hankkeen valmistelussa ei ole turvattu saamelaiskäräjien eikä Käsivarren paliskunnan vaikutusmahdollisuuksia. Muutaman poromiehen kuuleminen hankkeen valmistelun aikana ei ole riittävää, vaan asiassa olisi tullut kuulla asianmukaisesti Käsivarren paliskuntaa ja saamelaiskäräjiä. Kehittämissuunnitelmasta ei ole järjestetty saamelaiskäräjälain § 9 mukaisia neuvotteluja saamelaiskäräjien vaatimuksesta huolimatta. Ohjausryhmätyöskentely on tapahtunut Enontekiön kunnan johdolla eikä muilla ohjausryhmän sidosryhmäjäsenillä ole ollut aitoa vaikutusmahdollisuutta. Poronhoidon ja saamelaiskulttuurin kannalta Kilpisjärven kehittämissuunnitelman laatiminen on ollut pettymys. Saamelaiskulttuuria ja poronhoitoa halutaan tukea Kilpisjärven kehittämisessä vain matkailun ehdoilla ja poronhoitoa vaaditaan aina väistymään matkailun ja valtakulttuurin tarpeiden tähden.

Saamelaiskäräjät pitää valitettavana, että maankäyttöselostuksessa ja suunnitelmassa ei ole osoitettu paikkaa saamen käsityökeskukselle.

Karesuvannossa 3.1.2012

Per-Antti Labba

Saamelaiskäräjien edustaja Kilpisjärven kehittämissuunnitelman ohjausryhmässä

Eriävä mielipide Kilpisjärven kehittämissuunnitelmaan (23.5.2011)

Eriävän mielipiteen sisältö esitetään ohessa kehittämissuunnitelman kappalejaon mukaisesti. Maankäyttöön liittyvät eriävät mielipiteet on pääasiassa koottu maankäyttöselostukseen liitettävään erilliseen eriävään mielipiteeseen.

Kilpisjärven kehittämissuunnitelmassa, maankäyttökartassa ja –selostuksessa on ristiriitoja. Kehittämissuunnitelmassa on esitetty maankäyttöön vaikuttavia esityksiä, joita ei varsinaisessa maankäyttöselostuksessa ja -kartassa ole tuotu esille. Kehittämissuunnitelmassa on myös mukana sellaisia asioita, joista ei ohjausryhmässä ole sovittu. Kehittämissuunnitelma, maankäyttöselostus ja –kartta tulisi olla selkeyden vuoksi samassa dokumentissa. Kehittämissuunnitelmassa ei ole arvioitu riittävästi hankkeen vaikutuksia luonnolle, saamelaiskulttuurille ja poronhoidolle. Kehittämissuunnitelma on edelleen keskeneräinen.

Kilpisjärven kehittämissuunnitelmaa eikä hankkeen tiedotusta ole järjestetty saamen kielilain (1086/2003) saamen kielellä.

1 Johdanto

Kehittämissuunnitelman johdannosta ei ilmene mikä taho on kehittämissuunnitelman hyväksynyt.

Hankkeen ohjausryhmän pöytäkirjoissa ei ole löydettävissä päätöstä, jonka mukaan ohjausryhmä olisi hyväksynyt kehittämissuunnitelman sisällön. Kokouksessa 4.10. kohdassa muut asiat päätettiin, että kokouksessa jättämäni pöytäkirjaan liitetty muistio huomioidaan kehittämissuunnitelman viimeistelyssä. Kehittämissuunnitelmaa ei ole kuitenkaan päivitetty ja tarkistettu lainkaan ohjausryhmän päätösten mukaisesti.

3.4 Saamelaisuuden huomioiminen Kilpisjärven kehittämissuunnittelussa

Sivulla 13 kirjoitetaan että Kilpisjärvellä asuu vain kaksi saamelaisperhettä. Kilpisjärven alueen läheisyydessä, esimerkiksi Pousujärvellä, asuu useampia saamelaisperheitä. Alueen porosaamelaisperheitä Gova-Labbojen, Kaijukoiden (raitijärviläiset) ja Vasaran nautinta-alueeseen kuuluu Käsivarren alue mukaan lukien Kilpisjärven alue ja sen lähiseutu (ks. esim. Jokinen, M. 2005, s. 16 karttakuva). Poromiesten asuintalot voivat sen sijaan sijaita kauempana jopa Kaaresuvannossa asti, siellä sijaitsee myös allekirjoittaneen koti. Sivulla 13 viitataan virheellisesti ”Kilpisjärven alueella laiduntaviin” henkilöihin. Porot laiduntavat mutta eivät ihmiset.

Kappaleessa väitetään että ”suunnitelmaa on täydennetty maaliskuussa 2011 saamelaiskäräjien lausunnon mukaisesti sekä käymällä erikseen perusteellinen keskustelu kehittämistarpeista ohjausryhmän saamelaiskäräjien edustajan kanssa. Lisäksi on paneuduttu laajasti saamelaisuutta, heidän kulttuuriaan ja elinkeinoaan koskeviin tutkimuksiin ja kirjoituksiin. Kappale antaa virheellisen kuvan saamelaiskäräjien lausunnon huomioonottamisesta. Keskeisiä saamelaiskäräjien ja tekemiäni esityksiä ei ole huomioitu suunnitelmassa. Lähdeluettelon perusteella hankkeessa ei ole tutustuttu saamelaiskulttuuria käsitteleviin tutkimuksiin tai kirjoituksiin. Lisäksi haluan tarkentaa, että saamelaisilla on useampi kuin yksi elinkeino. Perinteisiä saamelaiselinkeinoja ovat poronhoito, kalastus, metsästys ja käsityö. Käsivarren alueella poronhoito on toki tärkein saamelaiselinkeino.

3.4.1 Historiasta nykypäivään

Kehittämissuunnitelman sivulla 14 on maininta että ”*jotkut pitävät (poronhoidon) koneellistumista yhtenä syynä ylilaiduntamiseen ja sitä kautta myös lyhytnäköiseen luonnon riistoon*”. Teksti ei vastaa todellisuutta ja on saamelaiskulttuuria loukkaavaa. Saamelaiset eivät riistä luontoa eikä Kilpisjärvellä ole ylilaidunnusta. Samalla sivulla puhutaan että paimentolaisesta poronhoidosta on luovuttu ja poronhoito on saanut karjanhoitomaisia piirteitä. Saamelaisten poronhoitomalli ei muistuta lainkaan karjanhoitoa. Käsivarren paliskunnassa poronhoitoa harjoitetaan edelleen siidajärjestelmän mukaisesti porojen perinteisen laidunkierron mukaisesti.

Samalla sivulla kirjoitetaan, että Suomessa ryhdyttiin kohentamaan 1970-luvulta lähtien saamelaista identiteettiä ja että saamelaista identiteettiä olisi kohotettu saamelaistaiteella ja kielikysymyksellä. Saamelaisidentiteetti on jokaisen saamelaisen oma asia. Yhteiskunta voi toki tukea saamelaisidentiteettiä saamenkielisellä koulutuksella, yhteiskunnan tukijärjestelmällä ja saamelaismyönteisellä ilmapiirillä. Se, mitä kielikysymyksellä tarkoitetaan tässä yhteydessä jää epäselväksi. Saamelaistaidetta tekevät saamelaiset taiteilijat itse, ei suomalainen yhteiskunta.

3.4.2 Kilpisjärven kehittäminen vuoteen 2020

Kehittämissuunnitelmasta ei ole järjestetty saamelaiskäräjälain § 9 mukaisia neuvotteluja eikä Ruotsin ja Norjan saamelaiskäräjiä ole kuultu prosessissa. Suunnitelmaan on kirjattu, että kuulemiset järjestettäisiin. Kappaleessa kirjoitetaan, että kehittämissuunnitelmassa olisi noudatettu biodiversiteettisopimuksen Akwé: Kon ohjeistusta, koska joitakin saamelaiskäräjien lausunnossaan esittämiä asioita olisi kehittämissuunnitelmassa huomioitu.

Akwé: Kon -ohjeet on hyväksytty biodiversiteettisopimuksen viidennessä osapuolikokouksessa. Ohjeet ovat osa biodiversiteettisopimuksen toimeenpanoa. Ohjeiden tarkoitus on turvata luonnon monimuotoisuuden säilyminen sekä alkuperäiskansakulttuurien luontosuhteen ja perinteisen tiedon säilyminen. Suomessa Akwé: Kon -ohjeet on tarkoitettu sovellettavaksi saamelaisten kotiseutualueella toteuttavien sellaisten hankkeiden ja suunnitelmien kulttuuri-, ympäristö- ja sosiaalisten vaikutusten arvioinneissa, jotka voivat vaikuttaa saamelaiskulttuuriin, -elinkeinoihin ja kulttuuriperintöön. Ohjeet edellyttävät, että suunnitelmien ja hankkeiden laatimisen tulisi perustua alkuperäiskansojen tarpeisiin ja näkemyksiin. Alkuperäiskansojen tulisi osallistua hankkeen kaikkiin vaiheisiin suunnittelusta täytäntöönpanoon ja seurantaan.

Kilpisjärven kehittämissuunnitelmassa ei ole noudatettu Akwé:Kon –ohjeistusta.

Kehittämissuunnitelmaa ei ole valmisteltu yhdessä saamelaisedustajien kanssa, hanke ei perustu saamelaisten tarpeisiin, hankkeen vaikutustenarviointi saamelaiskulttuurille on puutteellinen eikä saamelaisten vaikutusmahdollisuuksia ole turvattu kehittämishankkeessa Akwé: Kon – ohjeiden edellyttämässä laajuudessa.

Kehittämissuunnitelmassa todetaan tarve saamelaistaide- ja käsityötä esittelevälle talolle. Tämä on hyvin kannatettava esitys. Maankäyttösuunnitelmassa ei kuitenkaan ole osoitettu paikkaa tällaiselle talolle.

Kappaleessa viitataan Nils-Aslak Valkeapään perintöön ja sen hyödyntämiseen Enontekiön matkailussa. Nils-Aslak Valkeapää lähti Enontekiöltä ja muutti Norjaan kunnan saamelaisvastaisen ilmapiirin johdosta. Hän oli eläessään vahva saamelaiskulttuurin, -poronhoidon ja luonnon puolestapuhuja eikä varmastikaan pitäisi Kilpisjärven kehittämisen nykytilasta, koska kaikissa

hänen teoksissaan Valkeapää esiintyy vahvana mahdollisimman luonnontilaisen ympäristön ja elävän saamelaiskulttuurin puolestapuhujana. Hän ei haluaisi että hänen perintöään käytettäisiin sellaisen matkailutoiminnan edistämiseksi, joka heikentää saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytyksiä. Nils-Aslak Valkeapään on vaikuttanut suuresti Suomen saamelaistaiteeseen ja sen kehittymiseen. Valkeapään perintöä ei saa väärinkäyttää Kilpisjärven kehittämisessä ja asiassa tulee kuulla hänen elossa olevia sukulaisiaan.

4 Strategiset päämäärät

Kehittämissuunnitelman strategisissa päämäärissä eikä laadullisissa tavoitteissa mainita saamelaisuudesta eikä poronhoidosta mitään. Kehittämissuunnitelman tavoitteet perustuvat vain matkailun tarpeiden edistämiseen.

4.1.2 Määrälliset tavoitteet

Kilpisjärven kehittämissuunnitelman tarkoitus on luoda kehittämisen suuntaviivat vuoteen 2020. Määrällisissä tavoitteissa tuodaan kuitenkin esille tavoitteet vuoteen 2030 asti, mikä on hankkeen ajallisen rajauksen ulkopuolella. Tavoitteena on majoituskapasiteetin vähintään kolminkertaistuminen vuoteen 2030 mennessä. Alueella olisi siihen mennessä 4 hotellia ja kymmenen lomakylää (nyt 1 ja 4). Näin merkittävä matkailurakentamisen kasvu ja matkailijamäärien kolminkertaistuminen vuoteen 2020 mennessä johtaisivat Kilpisjärven uhanalaisen luonnon, saamelaiskulttuurin ja poronhoidon uhanalaistumiseen nopeasti. Kehittämissuunnitelman tavoitteet ovat ylimitoitettua. Jo nykyinenkin matkailu tuo kielteisiä vaikutuksia alueen luontoarvoille ja poronhoidolle – ja siten myös saamelaiskulttuurille.

5.1. Uusien trendituotteiden kehittäminen

Kappaleessa esitetään moottorikelkka/lumikissa –ski – tuotetta, jossa hiihtäjät vedetään moottorikelkalla kauemmas tuntureille, josta he laskevat koskemattomia lumimaastoja alas. Toiminta edellyttää moottorikelkkareittien rakentamista, koska reittien ulkopuolella ei saa ajaa. Lumimaastot eivät olisi myöskään tällöin enää koskemattomia, jos alueille viedään moottorikelkkareitit. Toiminta ajoittuisi ilmeisesti kevätaikaan, jolloin on myös porojen vasonta-aika. Porojen vasonta-aikaan tällainen matkailutuote vasoma-alueen läheisyydessä voi osoittautua tuhoisaksi poronhoidolle. Esitystä ja sen vaikutuksia ei ole pohdittu riittävästi.

Samassa kappaleessa esitetään pyöräradan rakentamista. Tällaista esitystä ei ole kuitenkaan otettu maankäyttöselostukseen.

6.2 Reitistöjen ja opasteiden kehittäminen

Reitistöjen kehittämisessä tulee turvata saamelaiskulttuurin ja poronhoidon harjoittamisedellytykset. Nyt kehittämissuunnitelmassa ei mainita poronhoidon ja saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytyksistä reitistöjen suunnittelussa. Kehittämistavoitteeksi on asetettu myös tien rakentaminen Salmivaaralta Ruotsiin. Hankkeen ohjausryhmässä on sovittu, että tien rakentamista ei esitetä, eikä tietä esitetä rakennettavaksi maankäyttöselostuksessa. Kehittämissuunnitelmassa esitetään kelkkareitin rakentamista Tsahkaljärvelle (Čahkaljávri).

Kelkkareitti sijoittuisi porojen laidunalueelle ja se toisi kielteisiä vaikutuksia alueen poronhoidolle, alueella sijaitseville muinaisjäänöksille ja luonnolle. Saamelaiskäräjät vastustaa kelkkareitin rakentamista.

6.6 Muu perusinfrastrukturi

Kehittämissuunnitelmassa esitetään Jehkaksen (saam. Jeahkkaš) tien rakentamista. Jehkaksen alue sijaitsee porojen laidunalueella, ja lisääntyvä matkailijavirta vaikeuttaisi poronhoidon harjoittamista. Jehkakselle kulkeva tie sijaitsee pääosin Saanan valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella (komiteamietintö 66/1992) ja rantojensuojeluohjelma-alueella. Tiellä olisi merkittäviä kielteisiä maisemavaikutuksia. Tie näkyisi selvästi Saanalta. Saanalle kiipeävät matkailijat haluavat nähdä kaunista erämaaluontoa, eivät tien runtelemaa maisemaa.

Kappaleessa esitetään myös Jäämeren radan edistämistä. Jäämeren junarata ei palvelisi alueen matkailua ja edellyttäisi mittavia investointeja, kielteisiä maisema- ja luontovaikutuksia ja olisi tuhoisa alueen poronhoidolle. Porokuolemat lisääntyisivät merkittävästi ja suuria alueita jäisi porojen laidunkäytön ulkopuolelle. Jäämeren radan edistäminen ei palvele Kilpisjärven etua. Saamelaiskäräjät ei voi hyväksyä Jäämeren ratahankkeen edistämistä.

8 Seuranta ja päivitys

Kappaleen mukaan kehittämissuunnitelman seurannasta ja päivittämisestä vastaa Enontekiön kunta. Tiedot suunnitelmassa esitettyjen toimenpiteiden toteutumisesta kootaan vuosittain ja pidetään seurantatyöpaja yritysten ja sidosryhmien kanssa. Samalla päivitetään suunnitelmaa tarvittavilta osin.

Saamelaiskäräjät ei voi hyväksyä sitä, että Enontekiön kunta voi vapaasti päivittää kehittämissuunnitelmaa tarpeidensa mukaan. Suunnitelman päivittämiseen tulee osallistua saamelaiskäräjät, Käsivarren paliskunta sekä hankkeen suunnitteluun osallistuneet viranomaiset.

Kaaresuvannossa 02.01.2012

Per-Antti Labba

Saamelaiskäräjien edustaja Kilpisjärven kehittämishankkeen ohjausryhmässä